

Col·lecció de portapaus

Des de temps antics l'Església catòlica va mantenir en la litúrgia el ritu de donar-se la pau entre els fidels durant la celebració de la missa. Una de les formes d'expressar aquesta cerimònia era mitjançant el petó o bes de pau, que des de l'edat mitjana es transmetia a través del portapau.

Un cop el celebrant l'havia besat, el feia arribar als fidels perquè ells també ho fessin com a símbol de pau i comunió.

El portapau és una placa amb una representació figurada, emmarcada a manera de petit retaule i amb una nansa a la part posterior per poder-lo agafar. Els primers portapaus medievals coneguts són objectes de caràcter sumptuari, fets principalment d'or, plata, esmalts o ivori. En les peces executades per a les catedrals, les cases

Portapau amb la Mare de Déu i el Nen (anvers i revers). Pedro Bello. Entre 1591 i 1593. Plata i sobredaurat a les figures. Monestir de Santa María la Real de las Dueñas, Zamora.

reials i/o la noblesa, les figures que els componen es poden considerar veritables obres escultòriques, que, en molts casos, troben aixopluc dintre de petits templets amb pinacles i calats propis del període gòtic.

Al llarg del segle XVI, principalment a partir del segon quart, els portapaus es van adaptar als nous corrents estètics, tant pel que fa a la part figurada com als seus emmarcaments, els quals es feien a la manera de les portades arquitectòniques renaixentistes. Basament, columnes, pilastres, cariàtides, frontons i petxines en van ser els elements arquitectònics més destacats. Al mateix temps, al costat de les grans peces d'orfebreria considerades obra única, van aparèixer les produïdes en sèrie,

fetes normalment en bronze. Això explica que trobem portapaus de característiques idèntiques en esglésies, museus o col·leccions particulars.

L'estètica de l'objecte es va anar adaptant als nous corrents artístics en voga –principalment pel que fa als emmarcaments– al llarg dels segles XVII i XVIII fins a arribar a una producció més minsada durant el segle XIX. Arran de les reformes litúrgiques introduïdes pel Concili Vaticà II, va deixar de ser, definitivament, un objecte d'ús.

Sens dubte, els temes més repetits són el naixement i la Passió de Crist. Així mateix, hi abunden els temes marians i, finalment, hi trobem la representació dels sants, habitualment els patrons de l'església o capella en la qual el portapau complia la seva funció. Una característica iconogràfica força comuna en el Renaixement és la representació en el frontó –de forma semicircular– de la figura del Pare Etern. També es pot trobar en el banc o basament l'escut amb l'heràldica del donant o del destinatari.

Com en el cas de tants altres objectes singulars, Frederic Marès reuní una variada col·lecció de portapaus, en la qual es poden observar les característiques formals i iconogràfiques esmentades aquí.

Portapau-relicari amb la *Imago Pietatis*. Regalat pel comte Pere d'Urgell a la seva filla Isabel, monja del monestir de Sixena. París, 1400. Or, esmalt opac i nacre.